

Міжнародний гуманітарний університет
Факультет медицини та громадського здоров'я
Кафедра внутрішніх хвороб

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Валеологія

Галузь знань	<u>22 «Охорона здоров'я»</u>
Спеціальність	<u>222 «Медицина»</u>
Назва освітньої програми	<u>Медицина</u>
Рівень вищої освіти	<u>другий (магістерський) рівень</u>

Розробники і викладачі <i>(вказуються розробники і викладачі, які викладають дисципліну - посада, наук. ступінь, вчене звання, П.І.Б.)</i>	Контактний телефон, адреса	E-mail
Професор кафедри внутрішніх хвороб, д.мед.н. Єфременкова Л.Н.	+38(067)586-90-85	ivv25@ukr.net

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Валеологія – наука про індивідуальне здоров'я, методи його оцінки та підтримання на певному рівні. Її вивчення супроводжується набуттям відповідних інтегральних, загальних і фахових компетентностей.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Валеологія» - є комплекс теоретичних та практичних питань, спрямованих на засвоєння студентами знань та умінь, спрямованих на вивчення механізмів реалізації адаптації людського організму до умов зовнішнього середовища, методів мотивації індивідуума до максимального збереження та підтримання здоров'я, методів його підтримання. Засвоєння матеріалу курсу надасть можливість отримати практичні навички та сформувані професійні вміння щодо діагностики стану здоров'я та його підтримання на оптимальному рівні.

Організація навчального процесу здійснюється за вимогами Європейської кредитно-трансферної системи.

Метою викладання навчальної дисципліни «Валеологія» є оволодіння систематизованими знаннями з принципів, методів і основ реалізації спадкових механізмів і резервів життєдіяльності людини, підтримки адаптації до умов зовнішнього і внутрішнього середовища, формування валеологічного світогляду, мотивації на збереження здоров'я як головної умови реалізації творчого та фізичного потенціалу особистості, використання цих знань у подальшій професійній діяльності лікаря.

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ, ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни «Валеологія» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності в галузі охорони здоров'я зі спеціальності «Медицина», або у процесі навчання, що передбачає здійснення діагностичного пошуку і характеризується комплексністю та складністю умов та вимог.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Знання і розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності.

ЗК 5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 7. Здатність до міжособистісної взаємодії та праці в команді.

Спеціальні (фахові) компетентності

ФК 1. Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.

ФК 4. Здатність до визначення необхідного режиму праці, відпочинку та харчування при лікуванні та профілактиці захворювань.

ФК 5. Здатність до визначення принципів та характеру лікування, реабілітації та профілактики захворювань.

ФК 10. Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.

ФК 15. Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції.

ФК 20. Здатність управляти робочими процесами у сфері охорони здоров'я, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері охорони здоров'я.

ФК 22. Дотримання професійної та академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів.

Навчальна дисципліна «Валеологія» забезпечує досягнення **програмних результатів навчання (ПРН)**, передбачених освітньою програмою:

ПРН 1. Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Володіти інформацією з фундаментальних і клінічних біомедичних наук, достатньою для здійснення ефективної професійної діяльності в умовах постійного оновлення фундаментальної та прикладної медичної інформації. Критично осмислювати наявні проблеми та результати досліджень в сфері своєї спеціальності. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності

ПРН8. Визначати необхідний режим праці, відпочинку та харчування на підставі заключного клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН18. Відшукувати необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних інших джерелах, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію. Застосовувати сучасні цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення, статистичні методи аналізу даних для розв'язання складних задач охорони здоров'я.

ПРН19. Оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я людини для оцінки стану захворюваності населення.

ПРН20. Організувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

ПРН24. Діяти у професійній сфері з урахуванням власної свободи і безпеки у співпраці й порозумінні з членами соціуму; вміти приймати рішення і нести за них відповідальність, ефективно працювати в команді.

Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

Знати:

- вплив екзогенних та ендогенних факторів на здоров'я людини;
- вплив факторів довкілля на здоров'я людини;
- методи і способи захисту чинників зовнішнього середовища з метою збереження резервів здоров'я;
- сутність здорового способу життя з врахуванням індивідуальних особливостей з метою збереження резервів здоров'я.

Вміти:

- діагностувати рівень здоров'я людини;
- планувати оздоровчі програми для людей, що знаходяться в «третьому стані»;
- контролювати рівень здоров'я на етапі виконання індивідуальних оздоровчих програм і за необхідності вносити корекцію;
- володіти методами оцінки здоров'я;
- використовувати знання для залучення людей до здорового способу життя;
- використовувати знання з валеології для складання програми оздоровчих тренувань;
- використовувати фізіологічні показники рівня здоров'я при дозуванні фізичних навантажень.

3. ОБСЯГ ТА ОЗНАКИ КУРСУ

Загалом		Вид заняття			Ознаки курсу		
ЄКТС	годин	Лекційні заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Курс, (рік навчання)	Семестр	Обов'язкова / вибіркова
5	150	14	42	94	3	5	Вибіркова

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин			
	всього	лекції	практ.	самост. роб.
Тема 1. Рівні організації управління в сфері здоров'я людини. Всесвітні тенденції розвитку в сфері здоров'я людини.	10	1	3	6
Тема 2. Валеологія – наука про індивідуальне здоров'я людини. Функціональні прояви здоров'я у різних сферах життєдіяльності.	10	1	3	6
Тема 3. Основні поняття здоров'я людини. Спадковість та її вплив на здоров'я. Здоров'я, його визначення і цінність. Діагностика індивідуального здоров'я.	11	1	3	7
Тема 4. Значення фізичного виховання і спорту, системи освіти і охорони здоров'я у збереженні здоров'я людей. Стан здоров'я населення України, шляхи покращення.	11	1	3	7
Тема 5. Здоровий спосіб життя та його вплив на здоров'я людини. Основні принципи формування здоров'я. Організація правильного харчування, режиму дня, занять спортом, загартування та відпочинку.	11	1	3	7
Тема 6. Пропаганда та навчання здоровому способу життя. Санітарно-просвітницька робота серед людей всіх вікових категорій, особливо серед школярів та молоді. Просвітницька робота серед осіб похилого віку.	10	1	3	6
Тема 7. Збереження здоров'я працівників виробничої та соціально-побутової сфери. Форми організації фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи на підприємствах та в організаціях. Профілактика професійних хвороб.	11	1	3	7
Тема 8. Основи оздоровчих технологій. Оздоровчі технології для здорових людей та людей в «третьому стані» (стані передхвороби).	11	1	3	7
Тема 9. Сучасні проблеми духовного здоров'я усіх вікових груп населення України, насамперед школярів та молоді. Залежності, способи їх подолання.	11	1	3	7
Тема 10. Культура життя і здоров'я. Дія голоду на організм. Дієти, маса тіла і здоро'я. Індивідуальні оздоровчі системи, основи їх побудови.	11	1	3	7
Тема 11. Психосоматичні хвороби. Стрес, його вплив на здоров'я.	11	1	3	7

Сучасна цивілізація, її вплив на індивідуальне та громадське здоров'я. Роль засобів масової інформації у формуванні здорового способу життя.				
Тема 12. Оздоровчі системи Сходу (Китай, Індія, Японія) та Заходу. Поєднання фізичних та інтелектуальних вправ.	10	1	3	6
Тема 13. Система профілактики порушень здоров'я. Охорона здоров'я матері і дитини. Запобігання інвалідності. Збереження трудових ресурсів.	11	1	3	7
Тема 14. Системний підхід до проблем формування, збереження та генерування здоров'я. Біосоціальні засади охорони здоров'я населення України. Демографічні показники як маркери стану здоров'я населення. Вплив культури на стан здоров'я.	11	1	3	7
Всього	150	14	42	94

5. ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ОБЛАДНАННЯ

Студенти отримують теми та питання курсу, основну і додаткову літературу, рекомендації, завдання та оцінки за їх виконання як традиційним шляхом, так і з використанням університетської платформи он-лайн навчання на базі Moodle. Окрім того, практичні навички у пошуку та аналізу інформації за курсом, з оформлення індивідуальних завдань, тощо, студенти отримують, користуючись університетськими комп'ютерними класами та бібліотекою.

6. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з	Назва теми	Кількість годин
1	Рівні організації управління в сфері здоров'я людини. Всесвітні тенденції розвитку в сфері здоров'я людини.	3
2	Валеологія – наука про індивідуальне здоров'я людини. Функціональні прояви здоров'я у різних сферах життєдіяльності.	3
3	Основні поняття здоров'я людини. Спадковість та її вплив на здоров'я. Здоров'я, його визначення і цінність. Діагностика індивідуального здоров'я.	3
4	Значення фізичного виховання і спорту, системи освіти і охорони здоров'я у збереженні здоров'я людей. Стан здоров'я населення України, шляхи покращення.	3
5	Здоровий спосіб життя та його вплив на здоров'я людини. Основні принципи формування здоров'я. Організація правильного	3

	харчування, режиму дня, занять спортом, загартування та відпочинку.	
6	Пропаганда та навчання здоровому способу життя. Санітарно-просвітницька робота серед людей всіх вікових категорій, особливо серед школярів та молоді. Просвітницька робота серед осіб похилого віку.	3
7	Збереження здоров'я працівників виробничої та соціально-побутової сфери. Форми організації фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи на підприємствах та в організаціях. Профілактика професійних хвороб.	3
8	Основи оздоровчих технологій. Оздоровчі технології для здорових людей та людей в «третьому стані» (стані передхвороби).	3
9	Сучасні проблеми духовного здоров'я усіх вікових груп населення України, насамперед школярів та молоді. Залежності, способи їх подолання.	3
10	Культура життя і здоров'я. Дія голоду на організм. Дієти, маса тіла і здоро'я. Індивідуальні оздоровчі системи, основи їх побудови.	3
11	Психосоматичні хвороби. Стрес, його вплив на здоров'я. Сучасна цивілізація, її вплив на індивідуальне та громадське здоров'я. Роль засобів масової інформації у формуванні здорового способу життя.	3
12	Оздоровчі системи Сходу (Китай, Індія, Японія) та Заходу. Поєднання фізичних та інтелектуальних вправ.	3
13	Система профілактики порушень здоров'я. Охорона здоров'я матері і дитини. Запобігання інвалідності. Збереження трудових ресурсів.	3
14	Системний підхід до проблем формування, збереження та генерування здоров'я. Біосоціальні засади охорони здоров'я населення України. Демографічні показники як маркери стану здоров'я населення. Вплив культури на стан здоров'я.	3
	Всього	42

7. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Рівні організації управління в сфері здоров'я людини. Всесвітні тенденції розвитку в сфері здоров'я людини.	1
2	Валеологія – наука про індивідуальне здоров'я людини. Функціональні прояви здоров'я у різних сферах життєдіяльності.	1
3	Основні поняття здоров'я людини. Спадковість та її вплив на здоров'я. Здоров'я, його визначення і цінність. Діагностика індивідуального здоров'я.	1
4	Значення фізичного виховання і спорту, системи освіти і охорони здоров'я у збереженні здоров'я людей. Стан здоров'я	1

	населення України, шляхи покращення.	
5	Здоровий спосіб життя та його вплив на здоров'я людини. Основні принципи формування здоров'я. Організація правильного харчування, режиму дня, занять спортом, загартування та відпочинку.	1
6	Пропаганда та навчання здоровому способу життя. Санітарно-просвітницька робота серед людей всіх вікових категорій, особливо серед школярів та молоді. Просвітницька робота серед осіб похилого віку.	1
7	Збереження здоров'я працівників виробничої та соціально-побутової сфери. Форми організації фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи на підприємствах та в організаціях. Профілактика професійних хвороб.	1
8	Основи оздоровчих технологій. Оздоровчі технології для здорових людей та людей в «третьому стані» (стані передхвороби).	1
9	Сучасні проблеми духовного здоров'я усіх вікових груп населення України, насамперед школярів та молоді. Залежності, способи їх подолання.	1
10	Культура життя і здоров'я. Дія голоду на організм. Дієти, маса тіла і здоро'я. Індивідуальні оздоровчі системи, основи їх побудови.	1
11	Психосоматичні хвороби. Стрес, його вплив на здоров'я. Сучасна цивілізація, її вплив на індивідуальне та громадське здоров'я. Роль засобів масової інформації у формуванні здорового способу життя.	1
12	Оздоровчі системи Сходу (Китай, Індія, Японія) та Заходу. Поєднання фізичних та інтелектуальних вправ.	1
13	Система профілактики порушень здоров'я. Охорона здоров'я матері і дитини. Запобігання інвалідності. Збереження трудових ресурсів.	1
14	Системний підхід до проблем формування, збереження та генерування здоров'я. Біосоціальні засади охорони здоров'я населення України. Демографічні показники як маркери стану здоров'я населення. Вплив культури на стан здоров'я.	1
	Всього	14

8. САМОСТІЙНА РОБОТА

До самостійної роботи студентів щодо вивчення дисципліни «Валеологія» включаються:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Опрацювання лекційного матеріалу.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Консультації з викладачем протягом семестру.
5. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
6. Підготовка та виконання індивідуальних завдань у вигляді есе, рефератів тощо.
7. Підготовка до підсумкового контролю.

Тематика та питання до самостійної підготовки та індивідуальних завдань

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Рівні організації управління в сфері здоров'я людини. Всесвітні тенденції розвитку в сфері здоров'я людини.	6
2	Валеологія – наука про індивідуальне здоров'я людини. Функціональні прояви здоров'я у різних сферах життєдіяльності.	6
3	Основні поняття здоров'я людини. Спадковість та її вплив на здоров'я. Здоров'я, його визначення і цінність. Діагностика індивідуального здоров'я.	7
4	Значення фізичного виховання і спорту, системи освіти і охорони здоров'я у збереженні здоров'я людей. Стан здоров'я населення України, шляхи покращення.	7
5	Здоровий спосіб життя та його вплив на здоров'я людини. Основні принципи формування здоров'я. Організація правильного харчування, режиму дня, занять спортом, загартування та відпочинку.	7
6	Пропаганда та навчання здоровому способу життя. Санітарно-просвітницька робота серед людей всіх вікових категорій, особливо серед школярів та молоді. Просвітницька робота серед осіб похилого віку.	6
7	Збереження здоров'я працівників виробничої та соціально-побутової сфери. Форми організації фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи на підприємствах та в організаціях. Профілактика професійних хвороб.	7
8	Основи оздоровчих технологій. Оздоровчі технології для здорових людей та людей в «третьому стані» (стані передхвороби).	7
9	Сучасні проблеми духовного здоров'я усіх вікових груп населення України, насамперед школярів та молоді. Залежності, способи їх подолання.	7
10	Культура життя і здоров'я. Дія голоду на організм. Дієти, маса тіла і здоров'я. Індивідуальні оздоровчі системи, основи їх побудови.	7
11	Психосоматичні хвороби. Стрес, його вплив на здоров'я. Сучасна цивілізація, її вплив на індивідуальне та громадське здоров'я. Роль засобів масової інформації у формуванні здорового способу життя.	7
12	Оздоровчі системи Сходу (Китай, Індія, Японія) та Заходу. Поєднання фізичних та інтелектуальних вправ.	6
13	Система профілактики порушень здоров'я. Охорона здоров'я матері і дитини. Запобігання інвалідності. Збереження трудових ресурсів.	7
14	Системний підхід до проблем формування, збереження та генерування здоров'я. Біосоціальні засади охорони здоров'я населення України. Демографічні показники як маркери стану здоров'я населення. Вплив культури на стан здоров'я.	7
	Всього	94

9. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Робоча програма навчальної дисципліни передбачає наступні види та методи контролю:

Види контролю	Складові оцінювання
поточний контроль , який здійснюється у ході: проведення практичних занять, виконання індивідуального завдання; проведення консультацій та відпрацювань.	50%
підсумковий контроль , який здійснюється у ході проведення іспиту.	50%

Методи діагностики знань (контролю)	фронтальне опитування; наукова доповідь, реферати, усне повідомлення, індивідуальне опитування; робота у групах; ділова гра, розв'язання ситуаційних завдань, кейсів, практичних завдань, іспит
--	---

10. ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ПІДСУМКОВИМ КОНТРОЛЕМ У ФОРМІ ЕКЗАМЕНУ/ ЗАЛІКУ

<i>Денна форма навчання</i>			
<i>Поточний контроль</i>			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
<i>Систематичність і активність роботи на семінарських (практичних) заняттях</i>			
1.1. Підготовка до практичних занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних занять	25
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Підготовка програмного матеріалу (тем, питань), що виносяться на самостійне вивчення	-//-	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ¹ , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10

¹ Індивідуально-консультаційна робота викладача зі студентами

Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)			
1.3. Підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до розкладу занять і графіку ІКР	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе)	10
1.4. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	-//-	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять або ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	5
<i>Разом балів за поточний контроль</i>			50
<i>Підсумковий контроль екзамен</i>			50
Всього балів			100

11. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

(для іспиту / заліку)

Рівень знань оцінюється:

- «відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

- «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність

конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

- «задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FX – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

- «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 0 до 34 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C		
64-73 (5)	D	Задовільно	не зараховано
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	Fx	незадовільно	
1-34 (2)	F		

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Санологія (медичні аспекти валеології)/ Апанасенко Г.Л., Попова Л.А., Магльований А.В. – Київ –Львів: Кварт, 2011.-303 с.

Додаткова:

1. Міхеєнко О.І. Валеологія Основи індивідуального здоров'я людини / Суми: Університетська книга, 2009.- 400 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. <http://www.moz.gov.ua/ua/portal> – офіційний веб-сайт МОЗ України;

2. <http://inmeds.com.ua> – веб-ресурс «Єдиний медичний простір»;
3. <http://www.nbu.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського.
4. Національна наукова медична бібліотека України <https://library.gov.ua/>
5. Національна медична бібліотека Національного інституту здоров'я США <https://www.nlm.nih.gov/>
6. Освітній портал НМУ імені О.О. Богомольця <https://nmuofficial.com/>
7. Українська бібліотечна асоціація www.ula.org.ua